

ROMANTIKA

- ❖ umetnostno obdobje, ki je v Evropi prevladovalo v 19. stol.
- ❖ predromantika:
 - viharištvo: glavna predstavnika sta bila Goethe in Schiller; prevladujejo spontanost, čustvenost, uporništvo;
 - weimarska klasika: ista predstavnika; Schillerjeva dela: Maria Stuart; Wilhelm Tell; Wallenstein
 - ossianizem: Macpherson je izdal zbirko pesmi Osijanovi spevi – naj bi bile ljudske, vendar so njegova lastna poezija;
 - zbiranje ljudskega slovstva: zanimanje za balade; Bürger: Lenora – motiv: mrtvec pride po ljubico;
 - sentimentalizem
- ❖ pogosto samopomilovanje
- ❖ kaže se razkol med idealom in stvarnostjo
- ❖ svetobolje (svet boli, je človeku sovražen...) se pojavi zaradi razkola med idealom in stvarnostjo, za romantiko je značilen pesimizem
- ❖ vrednote v poeziji: romantiki služijo lepoti, o sebi razmišljajo kot o človeku, ki je posebej izbran; poklic razumejo kot poslanstvo; na pesništvo gledajo kot na vzvišen poklic → kult pesništva
- ❖ odnos do literature: zavračajo neka večno veljavna pravila – večja svoboda v oblikah
- ❖ lirika: v romantiki se je je razvilo največ – izpovedi, misli...; oblike: sonet, gazela, glosa, romanca, balada...
- ❖ epika:
 - v prozi → razvoj romana (dnevniški, pisemski)
 - v verzih → povest v verzih ali roman v verzih ali romantična pesnitev ali romantična poema → ni ep, je prekratka in junaki so bolj problematični
 - ❖ dramatika: nastajajo bralne drame
 - ❖ Angleški: Burns, Blake, Coleridge, Wordsworth, Keats, Byron
- Nemški: Goethe, Schiller, brata Schlegel, Tieck, Holdering, Heine
- Francoski: Chateaubriand, Musset, Hugo, Vigny
- Italijanski: Manzoni, Leopardi
- Ruski: Puškin, Lermontov

Poljski: Mizckevicz, Slovacki
Češki: Macha; Slovenski: Prešeren

JOHANN WOLFGANG GOETHE

- rodil se je l. 1749 v Frankfurtu družini cesarskega svetnika
- študiral pravo
- nekaj časa zaposlen v državni službi v Weimarju
- roman Trpljenje mladega Wertherja
- drame (npr. Torquato Tasso
- romana:
 - * Učna leta Wilhelma Meistra
 - * Pohodna leta Wilhelma Meistra
- pod vplivom orientalske književnosti nastane pesniška zbirka Vzhodno-zahodni divan
- dramsko delo (življenjsko delo) v verzih: Faust → faustovski motiv: pogodba s hudičem;
- 1770-1785 pripada viharištvu
- 1785-1805 pripada weimarski klasiki
- umrl l. 1832

GEORGE GORDON BYRON

- glavni predstavnik ang. romantike
- rodil se je l. 1788 plemiški družini v Londonu, odraščal brez očeta
- podedoval plem. naslov
- bil je lep, šepal je
- bil poročen, vendar ženo po enem letu zapustil zaradi razmerja s polsestro
- lirske epske pesnitve: Romanje grofiča Harolda (v štirih delih; potopisne izkušnje, ogromno lirskega; prvi trije deli v 3. osebi, zadnji pa v 1.)
- satirični ep: Don Juan
- drame (Kajn; Manfred)
- bil je aktiven upornik, globlje sprt z družbo, nad družbo vzvišen, preziral jo je
- v Grčiji se je pridružil osvobodilnem gibanju, tam zbolel za malarijo in l. 1824 umrl
- byronizem – posnemanje Byrona v slogu, vsebini, prikazovanju junakov, včasih celo v stilu življenja in šepanju

ALEKSANDER SERGEJEVIČ PUŠKIN

- rojen l. 1799 v stari plemiški družini

- veliko bral že v mladosti in se srečal s svobodomiselstvom
- l. 1817 dobi službo na zunanjem ministrstvu
- zaradi svobodomiselnih pesmi izgnan na Kavkaz
- epske pesnitve: Kavkaški ujetnik
- tudi lirske pesmi – počutil se je odrinjenega, pogrešal je življenje v Moskvi
- premeščen na družinsko posestvo
- 1824-1832 je pisal roman v verzih: Jevgenij Onjegin
- tragedija: Boris Godunov
- po Jevgeniju je začel pisati novele (npr. Pikova dama)
- l. 1837 je padel v dvoboju

MIHAIL JURJEVIČ LERMONTOV

- rodi se l. 1814 obubožani plem. družini
- študiral na moskovski univerzi, študija ne konča
- preseli se v Sankt Peterburg, preide v vojaško šolo
- kazensko premeščen na Kavkaz
- vrnitev v Sankt Peterburg, znova premeščen na Kavkaz
- objavi pesnitev Mciri in roman v prozi Junak našega časa (precej avtobiografskih potez)
- pesnitev Demon
- lirska dela (Prerok; Jadro)
- l. 1841 ustreljen v dvoboju

GIACOMO LEOPARDI

- rodi se l. 1798 obubožani plem. družini
- večino življenja preživi kot boem po različnih italijanskih mestih
- zaljubljen v poročeno žensko Fanny Targioni → ima ga za norčka
- izda pesniško zbirko Spevi
- pisal svoja razmišljanja, eseje
- umrl l. 1837 v Neaplju

HEINRICH HEINE

- rodil se je l. 1797 v Düsseldorfu v židovski družini
- prestopi v krčansko vero
- znan po kritičnih spisih, esejih in poeziji
- slavo mu je prinesla Knjiga pesmi – l. 1827
- preseli se v Pariz

- objavi satirični pesnitvi: Atta Troll in Nemčija, zimska pravljica
- pesniška zbirka Romancero
- pesmi: Lorelei, Šlezijski tkalci, Na severu bor samotni
- umrl l. 1856 v Parizu po več letih bolezni

Trpljenje mladega Wertherja (Goethe)

- vsebina: Werther pride na podeželje zaradi dediščine in spozna Lotte. Vanjo se zaljubi, vendar mu ona pove, da je že zaročena. Werther jo kljub temu obiskuje. Albert se vrne v mesto in se spoprijateljata. Nato se Werther umakne v drug kraj, vendar se vrne. Ko se vrne je Lotte že poročena. Enkrat sta sama pri njej doma, bereta Osijanove speve in Werther jo poljubi. Ona ga zavrne, on pa se doma ustrelil z Albertovo pištolo.
- izide l. 1774
- snov malce avtobiografska
- roman veljal za precej nenavadno knjigo, pripovedovalec samomora ne priznava in ga prav tako ne obsoja
- pisemski roman – oblika za subjektivno besedilo

Jevgenij Onjegin (Puškin)

- vsebina: Pelje se na deželo, kjer po stricu deduje. Živi za zabavo, brez obveznosti, vsega naveličan, umrejo mu čustva, izgubi ideale. Na deželi spozna Lenskija, ki se zaljubi v Olgo. V Jevgenija se zagleda njena sestra Tatjana – sanjavo, sentimentalno dekle. Napiše mu ljubezensko pismo, on se z njo sestane, vendar jo zavrne. Lenski ne ve o tem ničesar. Onjegin se njihove družine izogiba, na Tatjanin rojstni dan ga Lenski povabi. Tatjana je zadržana, Onjegin misli, da se dela, zato začne osvajati Olgo. Lenski mu pošlje poziv na dvoboj. Lenski pade. Jevgenij odide, Olga se poroči z drugim, Tatjana ne. Pošljejo jo v Moskvo k sorodnikom, da bi prebolela, tam se poroči. Jevgenija pot zanese v Moskvo, se srečata, on se vanjo zaljubi, vendar ga ona zavrne, ni ravnodušna.
- konec ni tipično romantičen – človek se odloči z razumom in ne s čustvi
- Jevgenij je človek, ki je odvečen družbi; Puškin ga ves čas komentira, ne le s simpatijo ampak tudi z ironijo – verjetno malo avtobiografski
- nastajal 8 let, napisan v 4ih delih
- ni ep – krajši, zasebne dogodivščine, ljubezensko pismo kot izpoved...
- oblika: verzi so združeni v onjeginske kitice (kitica iz 14ih jambskih osmercev in devetercev; rima:
 - * prvi 4je verzi – prestopna
 - * drugi 4je – zaporedna

- * tretji 4je – oklepajoča
- * sklepno dvostišje – zaporedna)

Ani Petrovi Kernovi (Puškin)

- naslovljena nekemu dekletu
- začne se s trenutkom, ko jo je spoznal na nekem plesu
- ženska mu je kot muza, daje mu navdih, kot privid, lepota
- gre bolj za zaljubljenost kot ljubezen
- sčasoma jo pozabi
- pesem je preprosta, rimana, 4-6-vrstičnica

Jadro (Lermontov)

- pesem podoba – posebna lirski vrsta – osrednji motiv je nek predmet, za katerega skriva svojo izpoved
- osrednji motiv je jadro, jadrnica, nekaj skrivnostnega, nima prave poti → prispodoba za romantičnega človeka, ki se doživlja kot nekaj posebnega
- hrepenenje po izzivu
- govori o bivanju, smislu bivanja

Sam srbi (Leopardi)

- tematika je bivanjska
- obup, razočaranje rasteta iz nasprotja med stvarnostjo in idealom – izrazito svetobolna pesem
- kot nagovor samemu sebi
- pesem je refleksivna – miselna
- verzi so prosti, razsekani z verzniimi prestopi, niso rimani

Lorelei (Heine)

- lirski subjekt izpostavi svoje razpoloženje in ga poveže z neko podobo, sliko – slika nek večer, romantično vzdušje, podoba ženske, ki pritegne pogled, čolnarja tako pritegne, da pozabi na nevarnost
- tema je ljubezenska, pogubnost ljubezni
- značilnost je romantična ironija
- ironija se ustvarja z refleksivnostjo
- motiv usodne ženske (femina fatale – ženska, ki moškega zaslepi in pogubi); ta motiv je uparoval že tudi Brentano, vendar se ženska sama vrže v prepad, ker je sama nesrečno zaljubljena;
- 6 kitic
- lirski balada – zgodbenega in dogajalnega je zelo malo, prevladujejo lirski prvini, ostaja baladno – za čolnarja tragičnost;

Romanje grofiča Harolda (Byron)

- pesnitev je izšla v štirih delih
- v njej so zajete potopisne izkušnje
- ogromno lirskega
- prvi trije deli so napisani v 3. osebi, zadnji pa v 1.